

Szkoła w są dzt sie wie

Przewodnik po
podstawie programowej
dla nauczycieli

Edycja 2025/26
mapy i spacery

Szkoła w Sąsiedztwie (SWS)

a podstawa programowa

Proponując metodę SWS, wierzymy, że może ona stanowić uzupełnienie szkolnych lekcji i realizować wymogi podstawy programowej. Staramy się tak planować projekt, żeby nie był dodatkowym obowiązkiem, lecz wsparciem w realizacji programu szkolnego. Poniżej przedstawiamy pokrótce, w jaki sposób metoda SWS jest komplementarna względem podstawy programowej dla szkoły podstawowej dla klas IV–VIII.

Celami Szkoły w Sąsiedztwie są:

- 1. Lekcja obywatelstwa w praktyce**, czyli wspieranie młodych w stawianiu się aktywnymi, odpowiedzialnymi i kompetentnymi członkami społeczności miasta oraz kształtowanie w nich poczucia sprawczości poprzez działanie na rzecz społeczności szkoły i jej sąsiedztwa;
- 2. Rozwój kompetencji przyszłości**, przydatnych na dalszych etapach edukacji i w karierze zawodowej (tj. Praca w grupie, wyszukiwanie i prezentowanie informacji, planowanie harmonogramu);
- 3. Rozwijanie koncepcji szkół jako przestrzeni dla społeczności lokalnej**, wzmacniających rolę społeczności i będących miejscem uczenia się i rozwoju dla wszystkich mieszkańców;
- 4. Poznanie okolicy i osadzenie się w jej historii**, budowanie i wzmacnianie lokalnej tożsamości.

Projekt SWS oparty jest zawsze na dwóch narzędziach, przy czym diagnoza lokalna jest stała – co edycję dobierane jest dodatkowe narzędzie. W tej edycji będzie to mapa sentymentalna i spacer. Na kolejnej stronie znajduje się krótkie wprowadzenie do tych dwóch narzędzi.

Diagnoza lokalna

Jak wygląda Twoja droga do szkoły?

Diagnoza lokalna jest badaniem, które ma doprowadzić do zdobycia bardzo konkretnych informacji na temat środowiska lokalnego – o mieszkańcach i mieszkankach, relacjach, przestrzeni i potrzebach.

Celem diagnozy lokalnej jest:

- identyfikacja wyzwań społeczności;
- poznanie potrzeb;
- sformułowanie indywidualnych rekomendacji.

Diagnoza pomaga szkole lepiej planować działania – umożliwia analizę celów i metod pracy z młodzieżą, poznanie potrzeb uczniów, nauczycieli, rodziców i środowiska lokalnego. Dodatkowo wzmacnia wiarygodność i wizerunek szkoły w społeczności lokalnej. W poniższej tabeli podajemy kilka przykładów tematów i obszarów diagnozy w szkole i w środowisku lokalnym:

Diagnoza w szkole

- szkoła jako miejsce spotkań różnych ludzi
- szkoła jako niezbędny element sąsiedztwa
- szkoła jako miejsce nauki i pracy

Diagnoza w sąsiedztwie

- wspólne doświadczenia i interesy
- historia i rozwój otoczenia
- mieszkańcy i mieszkanki naszej okolicy
- instytucje i potencjalne partnerstwa

W prowadzeniu diagnozy lokalnej przydatne jest stosowanie kilku metod. Więcej o tym jak przeprowadzić diagnozę w szkole można przeczytać w [SWS_PUBLIKACJA.pdf](#)

Mapa

Mapa służy odwzorowaniu konkretnej przestrzeni, ułatwiając poruszanie się między punktami i miejscami. Może być także narzędziem do tworzenia obrazu lokalnej społeczności – pozwala zobaczyć, które miejsca są dla niej istotne, gdzie spędza się czas oraz jakich przestrzeni lub usług brakuje.

Szkoła w Sąsiedztwie zachęca do traktowania mapy jak opowieści. Może ona przedstawiać dane miejsce z różnych perspektyw: ukazywać miejsca historyczne, zwracać uwagę na różnice w dostępie do usług czy infrastrukturę. Możliwe jest również tworzenie map sentymentalnych, opowiadających o wartościach i wspomnieniach użytkowników, a także map zasobów – pokazujących miejsca i instytucje, z którymi współpracujemy.

SWS w podstawie programowej

Jakie elementy podstawy programowej w tej edycji SWS wkładamy do walizki dzisiejszym uczennicom i uczniom, które przydadzą im się w podróży w przyszłość? Zajrzyjmy.

Poniższe fragmenty pochodzą z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, obowiązującej od 2024 roku.*

Historia

Diagnoza lokalna, tworzenie mapy, przygotowanie spaceru

- **Odróżnianie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt I Chronologia historyczna, ppkt 1)
- **Krytyczne analizowanie informacji uzyskanych z różnych źródeł (w tym kartograficznych), próba wyciągania z nich wniosków.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt II Analiza i interpretacja historyczna, ppkt 1)

Wiedza o społeczeństwie

Model SWS

- **Wyjaśnia podstawowe prawidłowości życia społecznego, w tym funkcjonowania grup społecznych oraz społeczności lokalnej i regionalnej oraz wspólnoty etnicznej i państwowej.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt I Wiedza i rozumienie, ppkt 1)
- **Uzasadnia znaczenie procedur demokratycznych i stosuje je w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt I Wiedza i rozumienie, ppkt 2)
- **Wyjaśnia znaczenie aktywności obywatelskiej.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt I Wiedza i rozumienie, ppkt 3)
- **Znajduje informacje na temat życia społecznego, w tym publicznego.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt II Wykorzystanie i tworzenie informacji, ppkt 1)
- **Wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat wydarzeń z życia społecznego, w tym publicznego.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt II Wykorzystanie i tworzenie informacji, ppkt 2)
- **Rozpoznaje własne potrzeby i potrzeby innych.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów, ppkt 1)
- **Powiększa treść własnej tożsamości lokalnej, regionalnej, etnicznej i obywatelskiej.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów, ppkt 5)
- **Rozpoznaje przypadki łamania praw w swoim otoczeniu.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów, ppkt 6)
- **Argumentuje zasadność postaw obywatelskich – m.in. odpowiedzialności, troski o dobro wspólne i tolerancji.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów, ppkt 7)
- **Rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów, ppkt 8)
- **Komunikuje się w sprawach życia społecznego, w tym publicznego oraz dyskutuje i przedstawia własne argumenty w wybranych sprawach tego typu.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt IV Komunikowanie i współdziałanie, ppkt 1)
- **Rozpoznaje przypadki wymagające postaw asertywnych.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt IV Komunikowanie i współdziałanie, ppkt 2)
- **Współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt IV Komunikowanie i współdziałanie, ppkt 3)

Geografia

Model SwS

- **Podejmowanie nowych wyzwań oraz racjonalnych działań prośrodowiskowych i społecznych.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt II Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce, ppkt 7)
- **Podejmowanie konstruktywnej współpracy i rozwijanie umiejętności komunikowania się z innymi.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt II Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce, ppkt 9)
- **Rozwijanie w uczennicach i uczniach poczucia tożsamości oraz wykazywanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Kształtowanie postaw, ppkt 5)
- **Rozwijanie zdolności percepcji najbliższego otoczenia i miejsca rozumianego jako „oswojona” najbliższa przestrzeń, której nadaje się pozytywne znaczenia.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Kształtowanie postaw, ppkt 7)

Diagnoza lokalna

- **Poznanie głównych cech środowiska geograficznego Polski, własnego regionu oraz najbliższego otoczenia – „małej ojczyzny”, a także wybranych krajów i regionów Europy oraz świata.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt I Wiedza geograficzna, ppkt 3)
- **Prowadzenie obserwacji i pomiarów w terenie, analizowanie pozyskanych danych i formułowanie wniosków na ich podstawie.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt II Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce, ppkt 3)

Tworzenie mapy, przygotowanie spaceru

- **Przedstawianie w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, filmu, wystawy fotograficznej) atrakcyjności „małej ojczyzny” jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej na podstawie informacji wyszukanych w różnych źródłach.** (Treści nauczania – wymagania szczegółowe, pkt XIII, ppkt 3)
- **Projektowanie na podstawie własnych obserwacji terenowych, działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.** (Treści nauczania – wymagania szczegółowe, pkt XIII, ppkt 4)

Przyroda

Model SWS

- **Dostrzeganie zależności występujących między poszczególnymi składnikami środowiska przyrodniczego, jak również między składnikami środowiska a działalnością człowieka.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt II Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce, ppkt 7)
- **Dostrzeganie wielostronnej wartości przyrody w integralnym rozwoju człowieka.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Kształtowanie postaw – wychowanie, ppkt 2)
- **Doskonalenie umiejętności dbałości o własne ciało i najbliższe otoczenie.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Kształtowanie postaw – wychowanie, ppkt 4)
- **Rozwijanie wrażliwości na wszelkie przejawy życia.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Kształtowanie postaw – wychowanie, ppkt 5)
- **Doskonalenie umiejętności w zakresie komunikowania się, współpracy i działania oraz pełnienia roli lidera w zespole.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Kształtowanie postaw – wychowanie, ppkt 6)
- **Przyjmowanie postaw współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego przez:**
 1. właściwe zachowania w środowisku przyrodniczym;
 2. współodpowiedzialność za stan najbliższej okolicy;
 3. działania na rzecz środowiska lokalnego;
 4. wrażliwość na piękno natury, a także ład i estetykę zagospodarowania najbliższej okolicy. (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt III Kształtowanie postaw – wychowanie, ppkt 7)

Diagnoza lokalna

- **Poznanie różnych sposobów prowadzenia obserwacji i orientacji w terenie.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt I Wiedza, ppkt 2)
- **Poznanie cech i zmian krajobrazu w najbliższej okolicy szkoły.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt I Wiedza, ppkt 6)
- **Prowadzenie obserwacji i pomiarów w terenie, w tym korzystanie z różnych pomocy: planu, mapy, lupy, kompasu, taśmy mierniczej, lornetki itp.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt II Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce, ppkt 1)
- **Wykonywanie obserwacji i doświadczeń zgodnie z instrukcją (słowną, tekstową i graficzną), właściwe ich dokumentowanie i prezentowanie wyników.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt II Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce, ppkt 2)

Język polski

Model SWS

- **Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym i wspieranie potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt I, ppkt 7)
- **Rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.** (Treści nauczania – wymagania szczegółowe, pkt IV, ppkt 1)
- **Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.** (Treści nauczania – wymagania szczegółowe, pkt IV, ppkt 2)

Przygotowanie spaceru

- **Kształcenie umiejętności wygłaszania, recytacji i interpretacji głosowej tekstów mówionych, doskonalenie dykcji i operowania głosem.** (Cele kształcenia – wymagania ogólne, pkt III, ppkt 3)
- **Kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisanie) w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, w tym także z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się.** (Treści nauczania – wymagania szczegółowe, pkt III, ppkt 6)

Tworzenie mapy – opisy

- **Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu.** (Cele kształcenia – wymagania ogólne – kształcenie językowe, pkt III, ppkt 5)

Plastyka

Tworzenie mapy – opisy

- **Projektuje graficzne formy użytkowe (zaproszenie, okładka, plakat); kształtuje przestrzenne formy dekoracyjne i scenograficzne – indywidualnie i w zespole; umiejętności te wykorzystuje w przygotowywaniu imprez i uroczystości szkolnych, np. powiązanych z kalendarzem różnego typu świąt.** (Cele kształcenia – wymagania ogólne, pkt II, ppkt 4)
- **Stosuje różnorodne techniki plastyczne (proste techniki graficzne, rzeźbiarskie, malarskie, elementy obrazowania cyfrowego fotograficznego i z wykorzystaniem wybranych graficznych programów komputerowych).** (Cele kształcenia – wymagania ogólne, pkt II, ppkt 6)
- **Zna dziedzictwo kulturowe najbliższego otoczenia, wymienia zabytki i dzieła architektury (historycznej i współczesnej).** (Cele kształcenia – wymagania ogólne, pkt III, ppkt 1)
- **Zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny”.** (Cele kształcenia – wymagania ogólne, pkt III, ppkt 2)
- **Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt I)
- **Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.** (Cele kształcenia, wymagania ogólne, pkt II)

Edukacja obywatelska

Choć bezpośrednio nie dotyczy szkół podstawowych, warto zwrócić uwagę na podstawę programową edukacji obywatelskiej – przedmiotu, który od 1 września 2025 roku jest realizowany w szkołach ponadpodstawowych. Jego główne cele to: 1. rozumienie sfery publicznej, 2. rozumienie oraz poszanowanie wartości i zasad demokracji, 3. zainteresowanie sferą publiczną i posiadanie własnych opinii, 4. poszanowanie opinii innych, 5. zaangażowanie obywatelskie, wpływanie na władze publiczne i interakcje państwo–obywatel/obywatelka. Szkoła w Śąsiedztwie może stanowić przygotowanie osób uczniowskich do tego przedmiotu.

Założeniem Szkoły w Sąsiedztwie jest nauka demokracji od najmłodszych lat. Tę wiedzę przekuwamy w praktykę dając młodym osobom przestrzeń do zabierania głosu, podejmowania decyzji, wpływania na instytucje oraz ich sąsiedztwo. Zaangażowanie obywatelskie widzimy jako wielowymiarowy, długofalowy proces, oferujący różnorodne narzędzia partycypacji. Jak widzicie metoda SWS może być atrakcyjnym sposobem realizacji podstawy programowej, mamy nadzieję, że zostanie ciepło przyjęta w Waszej społeczności szkolnej.

W razie potrzeby dodatkowych informacji zapraszamy do kontaktu z koordynatorką projektu – a.wasaznik@poledialogu.org.pl

Program Szkoła w Sąsiedztwie jest współfinansowany ze środków m.st. Warszawy w ramach miejskiego konkursu *Młodzi kompetentni warszawiacy w swoim mieście* 2025–2026.

